

Presenting the Sustainability Reporting Model: Comparing the Requirements of the Tehran Stock Exchange with the Common Sustainability Reporting Standards in the World¹

Mohsen Zhalehzad Zanjani², Naghi Fazeli³, Khosro Faghani Makrani⁴

Received: 2023/11/14

Accepted: 2024/02/01

Research Paper

Abstract

Purpose: The purpose of this research is to examine the requirements of the reports published in the Tehran stock exchange with the common sustainability reporting standards in the world to provide an optimal sustainability reporting model for the Iranian capital market.

Method: The statistical population was divided into three general groups of industry experts, public stakeholders, and academic experts for quantitative data analysis. The opinions of 15 experts were collected in the form of a structured interview between the winter of 2022 and the spring of 2023. The data analysis method of this research is a combination of statistical analysis methods in SPSS and multi-criteria decision-making in Expert Choice.

Findings: The option of listed companies in the field of food with 80% has a better position in the criteria of management and governance requirements in sustainability reporting and economic requirements of business model and innovation in sustainability reporting. The options of listed companies in the field of petrochemicals and listed drug companies with a value of 70% have a better position in the standard of environmental requirements of sustainability reporting.

Conclusion: listed companies in the field of food products were determined to be the most suitable option for optimal sustainability reporting in the stock market, while listed companies in the automotive field, listed companies in the petrochemical field, and listed companies in the pharmaceutical field, with a small difference, are ranked second to fourth, respectively. They got.

Knowledge enhancement: The current research is considered to be innovative in terms of subject matter. Considering the compilation of international standards and interpretive reports of the Tehran Stock Exchange in 2016, and the obligation of publishers to disclose the details of energy consumption approved on 22nd of Azar, 2021, it seems necessary to comprehensively examine the relationship between the financial and non-financial aspects of the sustainability of each type of this reporting.

Keywords: Corporate Sustainability, Sustainability Reporting, Reporting Standard, Capital Market, Tehran Stock Exchange.

JEL Classification: M42.

1. DOI: 10.22051/JAASCI.2024.45546.1812

2. Ph.D. Student, Department of Accounting, Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran.

3. Assistant Professor, Department of Accounting, Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran. Corresponding Author. (Fazeli.n@gmail.com).

4. Associate Professor, Department of Accounting, Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran.

ارائه مدل گزارش‌گری پایداری: مقایسه الزامات بورس اوراق بهادار تهران با استانداردهای گزارش‌گری پایداری متداول در جهان^۱

محسن ژاله آزاد زنجانی^۲، نقی فاضلی^۳، خسرو فغانی ماکرانی^۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۸/۲۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۱/۱۲

مقاله پژوهشی

چکیده

هدف: هدف این تحقیق، بررسی الزامات گزارشات منتشر شده در بورس اوراق بهادار تهران با استانداردهای گزارش‌گری متداول پایداری در جهان جهت ارائه مدل گزارش‌گری پایداری بهینه برای بازار سرمایه ایران است.

روش: جامعه آماری جهت تحلیل کمی داده‌ها به سه گروه کلی خبرنگاران صنعت، ذی‌نفعان مردمی و خبرنگاران آکادمیک دسته‌بندی گردید. نظرات ۱۵ نفر از خبرنگاران در قالب مصاحبه ساختار یافته، در فاصله زمانی زمستان ۱۴۰۱ تا بهار ۱۴۰۲ گردآوری شد. روش تحلیل داده‌های این تحقیق ترکیبی از روش تحلیل آماری در SPSS و تصمیم‌گیری چند معیاره در Expert Choice است.

یافته‌ها: گزینه شرکت‌های بورسی در حوزه مواد غذایی با مقدار ۸۰ درصد دارای جایگاه بهتری در معیارهای الزامات راهبری و حکمرانی و الزامات اقتصادی مدل کسب‌وکار و نوآوری، حوزه پتروشیمی و دارو با مقدار ۷۰ درصد دارای جایگاه بهتری در معیار الزامات زیست محیطی و خودرو با مقدار ۸۰ درصد دارای جایگاه بهتری در معیار الزامات راهبری و حکمرانی گزارش‌گری پایداری هستند.

نتیجه‌گیری: شرکت‌های بورسی در حوزه مواد غذایی مناسب‌ترین گزینه برای گزارش‌گری پایداری بهینه در بورس تعیین گردید در حالی که شرکت‌های بورسی در حوزه خودرو، شرکت‌های بورسی در حوزه پتروشیمی و شرکت‌های بورسی در حوزه دارو، با اختلافی اندک، به ترتیب در رتبه‌های دوم تا چهارم قرار گرفتند.

دانش‌افزایی: پژوهش حاضر از لحاظ موضوعی دارای نوآوری محسوب می‌گردد. با توجه به تدوین استانداردهای بین‌المللی و گزارش‌های تفسیری بورس اوراق بهادار تهران سال ۱۳۹۶، و الزام ناشران به افشای جزئیات مصرف انرژی مصوب ۲۲ آذر ماه ۱۴۰۰ تلاش جهت بررسی ارتباط بین ابعاد مالی و غیرمالی پایداری هر یک از انواع این گزارش‌گری بصورت جامع ضروری بنظر می‌رسد.

واژه‌های کلیدی: پایداری شرکتی، گزارش‌گری پایداری، استاندارد گزارش‌گری، بازار سرمایه، بورس اوراق بهادار.
طبقه بندی موضوعی: M42

10.22051/JAASCI.2024.45546.1812 : DOI .۱

۲. دانشجوی دکتری، گروه حسابداری، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران.

۳. استادیار، گروه حسابداری، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران. نویسنده مسئول. (Fazeli.n@gmail.com).

۴. دانشیار گروه حسابداری، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران.

مقدمه

گزارش‌گری مالی، ارائه داده‌های مالی از عملکرد عملیاتی، وضعیت مالی و جریان‌های نقدی برای یک دوره مالی یک واحد شرکتی تعریف می‌گردد. به گفته پرز (۲۰۰۶: ۴۶۴) قواعد و رویه‌های گزارش‌گری مالی در اداره محیط شرکتی مدرن نقش اساسی ایفا می‌نمایند؛ آن‌ها بر شیوه تفسیر اطلاعات در شرکت تاثیر می‌گذارند. حسابداری با ایجاد سابقه‌ای مالی از فعالیت‌های شرکت چارچوبی را برای اندازه‌گیری اقدامات شرکت فراهم می‌آورد. پرز (۲۰۰۶: ۴۶۵) گزارش‌گری پایداری نمایش‌گر و خط‌کش بزرگی برای ارزش‌ها و اهداف کلیدی شرکت است. دانستن این نکته بسیار اهمیت دارد که هدف گزارش‌گری پایداری در واقع تنها یک گزارش‌دهی معمولی و اطلاع‌رسانی نیست، بلکه چارچوبی برای اندازه‌گیری و مقایسه در اختیار ذی‌نفعان داخلی و خارجی شرکت قرار می‌دهد؛ همچنین این گزارش می‌تواند نمایان‌گر ارزش‌های کلیدی و مدل حکمرانی شرکت باشد و یا با گردآوری هدف‌مند اطلاعات مرتبط با شرکت، تصمیم‌گیری و مدیریت ریسک را برای ذی‌نفعان داخلی تسهیل کند. مهم‌تر از همه این‌ها، هدف اصلی گزارش‌گری پایداری ابزار کارآمدی است که سودآوری بلندمدت را با اخلاق، عدالت و رفاه اجتماعی و توجه به زیست‌محیط ترکیب می‌نماید و شرکت را به سوی یک اقتصاد جهانی پایدار رهنمون می‌سازد. مزایای گزارش‌گری پایداری عبارتند از (آلواتیج و همکاران^۱ ۲۰۲۲: ۲):

- شناسایی ریسک‌ها و درک بهتر فرصت‌ها و چالش‌ها
- روشن نمودن راهبرد و اهداف شرکت
- افزایش انگیزه و وفاداری سرمایه انسانی
- بهبود شهرت برند و استقبال سرمایه‌گذاران

در توضیحات این امر میتوان گفت که یکی از مزایای گزارش‌دهی پایداری این است که کمک می‌نماید تا یک دید کلی و مقایسه‌ای نسبت به شرکت وجود داشته باشد. اگر یک شرکت از داده‌ها و تحلیل‌های واقعی نسبت به شرایط خود بهره‌مند باشد، آیا برنامه‌ریزی برای آینده آسان‌تر نخواهد شد؟ همین‌طور یک شرکت می‌تواند در قالب گزارش‌گری پایداری راهبردها و اهداف بلند مدت

خود را مستند نموده و به طور دقیق برای آن برنامه‌ریزی کند؛ همچنین شفاف نمودن این اطلاعات فرصت بازنگری و بهبود را برای شرکت‌ها فراهم می‌نماید. سرمایه انسانی امروزی کارفرمایان خود را با استانداردهای بسیار بالاتری نسبت به دهه‌های گذشته بررسی می‌نماید و فرهنگ حاکم بر یک شرکت از اهمیت بالایی برای سرمایه انسانی برخوردار است. خبرگزاری رویترز طی یک نظرسنجی دریافت که تغییرات آب و هوایی، حقوق بشر و برابری اجتماعی موضوعاتی هستند که برای سرمایه انسانی، به ویژه نسل هزاره و نسل بعد از آن (نسل Y و Z)، اهمیت فزاینده‌ای دارد. گزارش‌گری پایداری با نشان دادن دستاوردهای شرکت در حوزه سرمایه انسانی اعتماد و وفاداری بیشتری را در سرمایه انسانی ایجاد می‌نماید (پالآ^۱ ۲۰۱۸).

قابل ذکر است که در خصوص گزارش‌دهی پایداری چالش‌هایی نیز وجود دارد که در ادامه به آن پرداخته شد:

- عدم آشنایی ذی‌نفعان داخلی شرکت با اهمیت گزارش‌گری پایداری
- مشکلات مربوط به داده‌های نادرست در گزارش‌گری پایداری
- زمان‌بر بودن گردآوری داده‌های گزارش‌گری پایداری
- سخت بودن درک گزارش‌گری پایداری برای همه ذی‌نفعان

بسیاری از شرکت‌ها در دنیا با این چالش مواجه‌اند که همه ذی‌نفعان آنان به ویژه ذی‌نفعان داخلی (نظیر سرمایه انسانی و سهام‌داران) به یک اندازه از اهمیت گزارش‌گری پایداری آگاهی ندارند و ممکن است در این مسیر همکاری لازم را نداشته باشند. این چالش با ایجاد یک ارتباط کلیدی درون شرکتی و نشان دادن مزایایی است که گزارش‌گری پایداری برای شرکت و یا حتی اشخاص به ارمغان می‌آورد، تا حد چشم‌گیری حل خواهد شد.

داده‌های نادرست در گزارش‌گری پایداری علاوه بر آن که می‌تواند منجر به روابط عمومی بد، تخریب شهرت برند و از دست دادن اعتماد مصرف‌کننده شود، خطرات بیشتری هم برای شرکت به ارمغان می‌آورد؛ که یکی از مهم‌ترین آنان خطا در تصمیم‌گیری و شناسایی ریسک‌های مرتبط با

فعالیت شرکت است. از سوی دیگر در تدوین این گزارش داده‌های زیادی برای گردآوری و تجزیه و تحلیل وجود دارد (کاراگیانیز و همکاران^۱ ۲۰۲۱: ۴).

کمک گرفتن از مشاوران این حوزه و همین‌طور بکارگیری چارچوب‌ها و ابزارهای متنوع موجود به حل این چالش کمک شایانی می‌نماید. حتی زمانی که گزارش‌گری پایداری بر اساس استانداردهای گزارش‌گری تدوین شود، باز هم بسیاری از ذی‌نفعان آن را درک نخواهند نمود. رهنمود اصلی آن است که شرکت گزارش‌گری پایداری را متناسب با هر گروه از ذی‌نفعان در قالب‌های مختلف و همچنین از کانال‌های ارتباطی متنوعی در اختیار آنان قرار دهد (آسوگوا^۲ ۲۰۲۳: ۱۱).

در ۲۶ اوت ۲۰۲۰، کمیسیون بورس و اوراق بهادار یک قانون نهایی منتشر نمود که برخی الزامات افشا را در آیین‌نامه S-K بازننگری نمود^۳. تاکید نموده بود مدیران دارایی برخی موارد افشا مرتبط با ئی‌اس‌جی، از جمله افشا و تایید میزان پای‌بندی به ئی‌اس‌جی^۴، را منتشر نمایند. گزارش همچنین یادآور شده بود که کمیته فرعی ئی‌اس‌جی سرگرم بررسی هر چه بهتر نمودن موارد افشا ناشر است. شورای بین‌المللی شرکت (IBC) مجمع جهانی اقتصاد (WEF) گزارشی منتشر نمود که شامل مجموعه‌ای از معیارهای اصلی ئی‌اس‌جی است که برای این طراحی شده‌اند که شرکت‌ها را قادر سازند میزان ارزش آفرینی پایدار را اندازه‌گیری نمایند و درباره آن گزارش بدهند. این گزارش که با کمک چهار مؤسسه بزرگ حسابداری (موسوم به چهار بزرگ) تهیه شده‌است، به پیشبرد تلاش‌ها در جهت دستیابی به استانداردهای جهانی ئی‌اس‌جی از طریق برقراری یک نظام منسجم و جامع گزارش‌گری شرکتی کمک می‌نماید. گزارش شورای بین‌المللی شرکت مجمع جهانی اقتصاد شامل ارجاعاتی به پروژه مستقل مجمع جهانی اقتصاد، پروژه مدیریت تاثیر، و تلاش‌های تحت پشتیبانی مؤسسه دیلویت برای همسوسازی استانداردها و چارچوب‌های جهانی است، که در نهایت به انتشار یک بیانیه مشترک از طرف مؤسسات بزرگ تدوین استانداردهای ئی‌اس‌جی درباره یک بینش

1. Karagiannis, et al

2. Asogwa

۳. برای اطلاعات بیشتر درباره قانون نهایی، رجوع شود به خبرنامه سوم سپتامبر ۲۰۲۰ هذز آپ.

۴. همچنین رجوع شود به صدای طبل برای کمیسیون بورس و اوراق بهادار برای اقدام در زمینه افشائات ئی‌اس‌جی مفصل‌تر شده است (لاتام اند واتکینز ال ال پی).

مشترک در خصوص مصالح مورد نیاز برای پیشرفت در مسیر گزارش‌گری جامع شرکتی و قصد آن‌ها برای همکاری در تحقق این هدف انجامید.^۱ همزمان، فدراسیون بین‌المللی حسابداران رایزنی‌های خود را با بنیاد استانداردهای بین‌المللی گزارش‌گری مالی برای تشکیل یک نهاد مرجع تدوین‌کننده استاندارد غیرمالی آغاز نمود.^۲ اصلاحات آتی کمیسیون اروپا روی دستورالعمل گزارش‌گری غیرمالی اتحادیه اروپا، که بر مبنای مشورت‌های دریافت شده، می‌توانست دامنه دستورالعمل را برای در برگیری شرکت‌های بیشتری بسط دهد و شرکت‌ها را ملزم کند موارد افشا اضافی درباره موضوعات نی‌اس‌جی در گزارش‌های سالانه ارائه نمایند (و درباره آن‌ها اطمینان بدهند). شرکت‌هایی که از نیروی شفافیت نی‌اس‌جی (زیست‌محیطی، اجتماعی و راهبری) بهره نمی‌گیرند ممکن است حمایت سرمایه‌گذاران یا مزیت رقابتی را از دست بدهند، و آن‌ها همچنین ممکن است در جذب و حفظ سرمایه‌گذاران و سرمایه انسانی در موضع ضعف قرار بگیرند.^۳ برخی از این استانداردها عبارتند از:

استانداردهای بین‌المللی پایداری (ISSB) و ابتکار گزارش‌گری جهانی (GRI)

استانداردهای بین‌المللی گزارش‌گری مالی (IFRSF)

استانداردهای افشای پایداری (SDS)

چارچوب اصول مسئولانه سرمایه‌گذاری (PRI)

چارچوب پیمان جهانی سازمان ملل متحد (UNGC^۴)

استانداردها و اصول راهنمای سازمان بین‌المللی استانداردسازی (ISO^۵)

بر کسی پوشیده نیست که در بازار دنیای امروز سرمایه‌گذاران نیز به دنبال شرکت‌هایی هستند که در قبال جامعه مسئول باشند؛ پس می‌توان با تدوین و انتشار گزارش‌گری پایداری اطمینان حاصل نمود که آن چه را که شرکت طرفدار آن است به گوش مصرف‌کنندگان نیز خواهد رسید. در شکل

1. <https://www.esgthereport.com/what-are-sustainable-development-goals/>

2. <https://www.ifrs.org/news-and-events/news/2022/03/issb-delivers-proposals-that-create-comprehensive-global-baseline-of-sustainability-disclosures/>

3. <https://www.datamaran.com/non-financial-reporting-directive/>

4. United Nations Global Compact

5. International Organization for Standardization

زیر وضعیت خلاصه اصول و الزامات گزارشگری پایداری در چارچوب های متداول در جهان ارایه می گردد:

جدول ۱

SASB		GRI		IR		CDSB	
اصول کیفی	ویژگی کمی	اصول محتوای گزارش	اصول کیفیت گزارش	اصول راهنما	عناصر محتوایی	اصول راهنما	الزامات گزارشگری
تمرکز بر ذینفعان	ارایه منصفانه	شمول ذینفعان	تعادل	تمرکز بر راهبری آتی	راهبری	مربوط بودن	راهبرد های محیط زیستی
اهمیت	مفید بودن	حیطه پایداری	قابلیت مقایسه	پیوند اطلاعات	مدل کسب و کار	بیان صادقانه	ریسک و فرصت
مفید بودن	کاربردی بودن	اهمیت	دقت	روابط ذی نفعان	فرصت و ریسک	پیوند اطلاعات	راهبری
خلق ارزش	قابلیت مقایسه	کامل بودن	به هنگام بودن	اهمیت	راهبرد و تخصیص منابع	ثبات رویه	اطمینان
فزونی منافع بر مخارج	عینیت		شفافیت	اختصار	عملکرد	قابلیت مقایسه	تطابق
	بی طرفی		قابلیت اتکا	قابلیت اتکا	چشم اندازها	قابلیت فهم	تجدید ارایه
	هم راستایی			ثبات رویه	مبنای تهیه و ارایه	تاثیر پذیری	دوره گزارشگری
	توزیع پذیری			قابلیت مقایسه	طرح کلی سازمان	آینده نگری	سیاست های گزارشگری
				کامل بودن	محیط خارجی	اهمیت	حدود سازمان
							چشم انداز
							آثار عملکرد بر محیط زیست و تطبیقی

پژوهش حاضر از جنبه‌های مختلفی دارای نوآوری است. نخست پژوهش حاضر از لحاظ موضوعی دارای نوآوری محسوب می‌گردد. با توجه به تصویب استانداردهای جی‌آر‌آی بین‌المللی سال ۲۰۱۸، سس‌بی آمریکا سال ۲۰۱۹، چارچوب مفهومی گزارش‌گری یکپارچه سال ۲۰۱۶ در سطح بین‌المللی و گزارش‌های تفسیری مدیریت شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران سال ۱۳۹۶، و الزام ناشران به افشای جزئیات مصرف انرژی مصوب ۲۲ آذر ماه ۱۴۰۰ تلاش جهت بررسی ارتباط بین ابعاد مالی و غیرمالی پایداری هر یک از انواع این گزارش‌گری بصورت جامع ضروری به نظر می‌رسد. همچنین برخلاف بیشتر پژوهش‌ها تا کنون در حوزه ابعاد غیرمالی، مرتبط با حوزه مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت انجام شده لیکن در این پژوهش تلاش می‌گردد تا به تمام معیارهای کلیدی عملکرد اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی (KPI) گزارش‌گری‌های پایداری جهان و ایران پرداخته شود. و در نهایت با ارائه الگوی گزارش‌گری پایداری شرکت‌ها، نخستین گام در مسیر ارائه گزارش‌های حرفه‌ای پایداری در ایران بر دارد. همچنین این پژوهش می‌تواند با ارائه الگوی جامع و کامل گزارش‌گری پایداری شرکت‌ها، از این بابت در توسعه ادبیات این حوزه مشارکت داشته و بتوان دیدگاه وسیعی از گزارش‌گری پایداری ارائه کند که مبتنی بر ابعاد مختلف اما بهم پیوسته از محیط اطلاعاتی شرکت باشد. لازم به ذکر است که براساس محاسبات رتبه‌بندی گزینه‌های پژوهش مشخص گردید که شرکت‌های بورسی در حوزه مواد غذایی مناسب‌ترین گزینه برای گزارش‌گری پایداری بهینه در بورس تعیین گردید در حالی که شرکت‌های بورسی در حوزه خودرو، شرکت‌های بورسی در حوزه پتروشیمی و شرکت‌های بورسی در حوزه دارو، با اختلافی اندک، به ترتیب در رتبه‌های دوم تا چهارم قرار گرفتند. با توجه به محاسبات صورت گرفته، مدل بهینه گزارش‌گری پایداری بهینه در بورس ارائه خواهد شد.

یافته‌های این مطالعه می‌تواند برای بورس و اوراق بهادار، بانک مرکزی و سایر تنظیم‌کنندگان مقررات مفید باشد تا آن‌ها را قادر به ارزیابی عملکرد گزارش‌دهی پایداری شرکت‌ها در ایران کند. همچنین وجه تمایز این پژوهش با پژوهش‌های گذشته در روش انجام آن است. با بررسی‌های انجام شده این پژوهش نخستین پژوهش تطبیقی و جامع در زمینه گزارش‌گری پایداری با استانداردهای حرفه‌ای گزارش‌گری جهانی در زمینه پایداری و آرایه مدلی بهینه و کاربردی در این زمینه برای بازار سرمایه ایران است. تحقیق حاضر در ابتدا به بررسی گزارش‌های شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار از جمله صورت‌های مالی، گزارش هیئت مدیره به مجمع و گزارش تفسیری مدیریت و گزارش افشای میزان مصرف انرژی

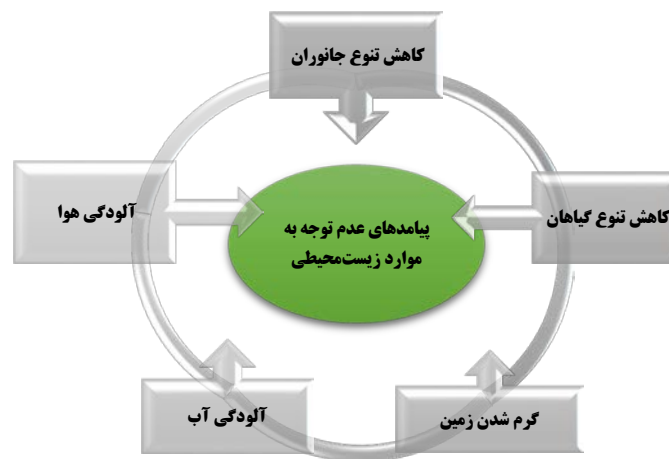
شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌پردازد. سپس با بکارگیری گروه نمونه‌ای مرکب از گروه‌های اصلی صنایع که نامشان در فهرست شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار وجود دارد، وضعیت گزارش‌گری پایداری این شرکت‌ها و آثار آن در ارائه اطلاعات سودمند برای ذی‌نفعان را بررسی می‌گردد از لحاظ کمی و کیفی میزان پای‌بندی شرکت‌های گروه‌های اصلی فهرست شده در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار به الزامات گزارش‌گری پایداری متداول در جهان به چه میزان است، و آیا می‌توان مدلی بهینه، بومی و سودمند برای بازار سرمایه ایران منطبق با استانداردهای جی‌آر‌آی و س‌سی تهیه نمود. بدین لحاظ اطلاعات کلیه ناشران پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در گروه‌های گروه نمونه‌ای مرکب از گروه‌های اصلی صنایع غذایی (۱۰ شرکت)، دارو (۱۴ شرکت)، خودرو (۲۶ شرکت) و پتروشیمی (۲۵ شرکت) برای سال ۱۴۰۰ از لحاظ میزان پای‌بندی شرکت‌ها به ساختارهای پایدار شرکتی و میزان انطباق گزارش‌های مالی و غیرمالی این شرکت‌ها با استانداردهای جی‌آر‌آی و گزارش‌گری جهانی یکپارچه و س‌سی آمریکا مورد بررسی قرار می‌گیرد. برای پاسخ دادن به پرسش‌های تحقیق از روش‌شناسی کاربردی، کمی و توصیفی بهره گرفته می‌گردد هرچند واقف هستیم شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در تهیه گزارش‌های خود از رهنمودها و استانداردهای جی‌آر‌آی و س‌سی و گزارش‌گری جهانی به هم پیوسته بهره نمی‌گیرند اما می‌خواهیم با گردآوری برخی اطلاعات و معیارهای پایداری در گزارش‌های مالی و غیرمالی سالانه این شرکت‌ها به میزان پای‌بندی آن‌ها به ارزش‌های اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی و آثار این اطلاعات بر تصمیم‌گیری ذی‌نفعان مورد ارزیابی قرار دهیم.

مبانی نظری و توسعه فرضیه‌ها

پایداری شرکتی

پایداری توانایی یک شرکت برای تداوم فعالیت‌های خود برای مدتی نامحدود است با مد نظر قرار دادن تاثیراتی که بر سرمایه‌های اجتماعی، طبیعی و انسانی بر جای می‌گذارد، یا با مد نظر قرار دادن ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی پروسه‌ها و عملکرد خود (رحمانی و همکاران، ۱۴۰۱: ۵). پایداری عبارت است از اینکه یک شرکت برای بقای خود اقدامات لازم را صورت دهد اما توانایی نسل‌های آینده را برای برآورده ساختن نیازهای

خودشان به خطر نیندازد (پارفیت^۱، ۲۰۲۲: ۱). در واقع شرکت‌های بزرگ طبق الزامات قانونی و یا مقررات بورس یا به صورت داوطلبانه اقدامات خود در خصوص پایداری را در گزارش سالانه و یا گزارش مستقل پایداری منتشر می‌کنند (محمودخانی و همکاران ۱۴۰۱: ۲). در دنیای امروز با توجه به گسترش روزافزون واحدهای تجاری و همچنین صنعتی شدن این واحدها، مشکلات متعددی که ناشی از پیامدهای شرکت این واحدهای تجاری برای کسب سود است، برای زیست‌محیط و اجتماع به وجود آمده است. پیامدهای بالا بردن سود شرکت‌ها، بدون توجه به موارد زیست‌محیطی عبارتند از (پاپوتسی و سوهی، ۲۰۲۰: ۱؛ کاراگینیز و همکاران ۲۰۲۱: ۲):

نمودار ۱. پیامدهای بالا بردن سود شرکت‌ها، بدون توجه به موارد زیست‌محیطی (منبع: پاپوتسی و سوهی، ۲۰۲۰: ۱؛ کاراگینیز و همکاران ۲۰۲۱: ۲).

گزارش‌گری پایداری شرکت

مفهوم گزارش‌گری پایداری (SR^۲)، به شیوه‌ای دلالت دارد که شرکت‌ها بدان شیوه عوامل غیرمالی همچون مسائل زیست‌محیطی، اجتماعی و راهبری را مورد رسیدگی قرار می‌دهند که

1. Parfitt

2. Sustainability Reporting

ممکن است بر عملکرد، درآمد و ارزش آفرینی آتی شرکت تاثیر داشته باشند. بهره‌گیری فزاینده از این گزارش‌ها نشانگر تقاضا و تمایل روزافزون ذی‌نفعان برای شفافیت و پاسخ‌گویی بیشتر است (روساتی و فاریا، ۲۰۱۹: ۲). متخصصان برای توسعه سنجش‌های دقیق‌تر از تاثیرات، شامل رشته‌های حسابداری اجتماعی و زیست‌محیطی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی و تدوین استانداردهای گزارش‌گری از قبیل ابتکار گزارش‌گری جهانی^۲ و سس‌بی آمریکا^۳ و گزارش‌گری بین‌المللی به‌هم‌پیوسته^۴ و افشای تغییرات اقلیمی^۵ و غیره مسیرهای گوناگونی را دنبال نموده‌اند. هر یک از این رویکردها شرکت را به سمت رویکرد سه‌عاملی قدرتمندتری برای ارزیابی عملکرد شرکت در زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی سوق می‌دهد. با توجه به اینکه مدیران دارای اطلاعات بیشتر و درک بهتری در رابطه با عملکرد آتی شرکت هستند، برخی از آن‌ها با در نظر گرفتن هزینه و منافع بالقوه افشای اطلاعات، اقدام به افشاهای خاص می‌نمایند (ابوطالبی و همکاران، ۱۳۹۹: ۴ و اسماعیل زاده و همکاران، ۱۴۰۰: ۶). در این مسیر پذیرش راهبردهای گزارش‌گری نقش مهمی را بخصوص، به جهت کنترل عدم‌تقارن اطلاعات میان مدیران و سرمایه‌گذاران خارجی ایفا می‌نمایند که منجر به بالا رفتن سطح اعتماد سرمایه‌گذاران و منجر به بهبود نقدشوندگی سهام و کاهش هزینه سرمایه شود. تمامی این عوامل پایداری را به دنبال دارند. از طرفی دیگر، تدوین گزارش‌گری پایداری هرچند که برای یک شرکت بسیار اهمیت دارد اما مسیری است که چالش‌های بسیاری را پیش‌روی شرکت قرار می‌دهد (کاراگینیز و همکاران، ۲۰۲۱: ۳؛ آسوغوا، ۲۰۲۳: ۶؛ راماکریشنان و همکاران، ۲۰۲۲: ۵).

-
1. Rosati & Faria
 2. GRI
 3. SASB
 4. IIRC
 5. CDSB
 6. Karagiannis, et al
 7. Asogwa
 8. Ramakrishnan, et al

جدول ۲. چالش‌های گزارش‌دهی پایداری (کارآگینیز و همکاران، ۲۰۲۱: ۳؛ آسگوا، ۲۰۲۳: ۶؛ راماکریشنان و همکاران، ۲۰۲۲: ۵)

بسیاری از شرکت‌ها در دنیا با این چالش مواجه‌اند که همه ذی‌نفعان آنان به ویژه ذی‌نفعان داخلی (نظیر سرمایه انسانی و سهام‌داران) به یک اندازه از اهمیت گزارش‌گری پایداری آگاهی ندارند و ممکن است در این مسیر همکاری لازم را نداشته باشند. این چالش با ایجاد یک ارتباط کلیدی درون شرکتی و نشان دادن مزایایی است که گزارش‌گری پایداری برای شرکت و یا حتی اشخاص به ارمغان می‌آورد، تا حد چشم‌گیری حل خواهد شد.	عدم آشنایی ذی‌نفعان داخلی شرکت با اهمیت گزارش‌گری پایداری
داده‌های نادرست در گزارش‌گری پایداری علاوه بر آن که می‌تواند منجر به روابط عمومی بد، تخریب شهرت برند و از دست دادن اعتماد مصرف‌کننده شود، خطرات بیشتری هم برای شرکت به ارمغان می‌آورد؛ که یکی از مهم‌ترین آنان خطا در تصمیم‌گیری و شناسایی ریسک‌های مرتبط با فعالیت شرکت است.	مشکلات مربوط به داده‌های نادرست در گزارش‌گری پایداری
در تدوین این گزارش داده‌های زیادی برای گردآوری و تجزیه و تحلیل وجود دارد. کمک گرفتن از مشاوران این حوزه و همین‌طور بکارگیری چارچوب‌ها و ابزارهای متنوع موجود به حل این چالش کمک شایانی می‌نماید.	زمان‌بر بودن گردآوری داده‌های گزارش‌گری پایداری
حتی زمانی که گزارش‌گری پایداری بر اساس استانداردهای گزارش‌گری تدوین شود، باز هم بسیاری از ذی‌نفعان آن را درک نخواهند نمود. رهنمود اصلی آن است که شرکت گزارش‌گری پایداری را متناسب با هر گروه از ذی‌نفعان در قالب‌های مختلف و همچنین از کانال‌های ارتباطی متنوعی در اختیار آنان قرار دهد.	سخت بودن درک گزارش‌گری پایداری برای همه ذی‌نفعان

در حقیقت، شرکت‌ها و سازمان‌هایی در حوزه‌ها و اندازه‌های مختلف و موقعیت‌های جغرافیایی متفاوت و یا حتی شرکت‌های دولتی، غیرانتفاعی و مردم‌نهاد نیز می‌توانند چنین گزارشی را تدوین و منتشر نمایند. در دهه‌های اخیر روز به روز بر تعداد شرکت‌هایی که به دلایل مختلف تصمیم دارند تا در پروسه توسعه پایدار جهانی مشارکت داشته باشند، افزوده می‌گردد (ال-شائر و هوساینی^۱، ۲۰۲۲: ۲). این شرکت‌ها از طریق گزارش‌گری پایداری، عملکرد و تأثیرات خود را (خواه این اثرات مثبت باشند، خواه منفی) بر روی طیف گسترده‌ای از موضوعات پایداری، شامل معیاره‌های زیست‌محیطی، اجتماعی و حاکمیتی، اندازه‌گیری و به اشتراک می‌گذارند. این کار آنان را قادر

می‌سازد تا در مورد ریسک‌ها، فرصت‌ها و چالش‌هایی که با آن مواجه هستند شفافیت بیشتری داشته باشند و به ذی‌نفعان بینش بیشتری نسبت به عملکرد خود دهند (تراکسلر و همکاران^۱، ۲۰۲۰: ۴).

الزامات گزارش‌گری پایداری

در قرن‌های گذشته در هر شرکتی، کسب سود و منفعت مالی هدف اصلی و نهایی محسوب می‌شد، اما امروزه در دنیای شرکت همه چیز تغییر نموده است؛ از یک سو اغلب شرکت‌ها علاوه بر کسب سود توجه خود را به تأثیرات پایداری که بر محیط اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی می‌گذارند معطوف نموده‌اند و از سوی دیگر بسیاری از اشخاص جامعه نیز بعنوان یک مطالبه عمومی از همه شرکت‌ها انتظار چنین توجهی را دارند (امین و همکاران^۲، ۲۰۲۲: ۵). با ظهور استانداردها، چارچوب‌ها و دستورالعمل‌های مختلف در سال‌های اخیر، انجام این کار دشوارتر شده است. دولت‌ها و خط‌مشی‌گذاران در همه جای دنیا در مورد ضرورت گزارش‌دهی پایداری توافق دارند و معتقدند باید استانداردی جهانی در در مورد نحوه انجام آن مشخص شود. هدف اصلی چارچوب‌های گزارش‌دهی پایداری تبدیل موضوعات نظری به اقدامات عملی است (آلججاوی و همکاران^۳، ۲۰۲۲: ۴؛ چو و همکاران^۴، ۲۰۲۱: ۵).

الف) گزارش تفسیری مدیریت در ایران

کلیه ناشران پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران مکلفند گزارش تفسیری مدیریت را با هدف توجه به طیف وسیع ذی‌نفعان طبق این ضوابط تهیه و همراه با صورت‌های مالی که از تاریخ ۱۳۹۶/۱۰/۰۹ به بعد تهیه می‌گردد، ارائه نمایند. این شرکت‌ها باید اظهار نظر حسابرس خود نسبت به گزارش تفسیری مدیریت، که همراه صورت‌های مالی میان‌دوره‌ای ۶ ماهه و سالانه ارائه می‌گردد را نیز ارائه نمایند. موارد الزامات مندرج در گزارش تفسیری مدیریت به شرح ذیل است:

الزامات افشای ماهیت کسب و کار در گزارش تفسیری

1. Traxler, et al
2. Amin, et al
3. Aljajawy, et al
4. Cho, et al

الزامات افشای اهداف مدیریت و راهبردهای مدیریت برای دستیابی به آن اهداف در گزارش تفسیری الزامات افشای مهم‌ترین منابع، ریسک‌ها و روابط در گزارش تفسیری الزامات افشای نتایج عملیات و چشم‌اندازها در گزارش تفسیری الزامات افشای مهم‌ترین معیارهای عملکرد برای ارزیابی عملکرد در مقایسه با اهداف در گزارش تفسیری

ب) بنگاه ابتکار گزارش‌گری جهانی (جی‌آر‌آی)

بنگاه ابتکار گزارش‌گری جهانی، بنگاهی تعریف می‌گردد که می‌تواند مسئولیت نفی کاهش تأثیرات زیست‌محیطی و اجتماعی را در سطح ظاهری بپذیرد، سود اجتماعی تولید کند و به شکلی رقابتی ارزش اقتصادی تولید نماید. بنگاه‌های پایدار دیدگاهی یکپارچه از جلب مشارکت ذی‌نفعان خود با محیط‌های اجتماعی و زیست‌محیطی پیرامون‌شان و تأثیرات‌شان بر آن‌ها را به اجرا در می‌آورد. نهایتاً در سال ۲۰۱۶ استانداردهای گزارش‌گری پایداری توسط بنگاه گزارش‌گری ابتکارات جهانی در سه گروه صد گانه عمومی، اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی با شمارگان ۱۰۰ الی ۴۰۰ با عناوین عمومی، اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی تدوین و تصویب و از ابتدای ۲۰۱۸ لازم‌الاجرا گردیدند. ابتکار گزارش‌گری جهانی، در راستای اهداف خود چهار موضوع مهم را به عنوان راهبرد خود برای آینده تعیین نموده است (پاپوتسی و سودهی^۱، ۲۰۲۰: ۵؛ ارلندسون و همکاران^۲، ۲۰۲۳: ۳).

۱. تدوین دستورالعمل و استانداردهایی جهت پیش برد اهداف توسعه پایدار
۲. ایجاد هماهنگی در ترسیم چشم‌انداز پایداری
۳. گزارش‌دهی کارا و اثرگذار در حوزه پایداری
۴. بهره‌گیری بهینه از داده‌های پایداری در راستای بهبود عملکرد شرکت‌ها

ج) هیئت تدوین استانداردهای مالی پایداری آمریکا (سس‌بی)^۳

علاوه بر بنگاه ابتکار گزارش‌گری جهانی (جی‌آر‌آی)، هیئت تدوین استانداردهای گزارش‌گری پایداری آمریکا (سس‌بی) در سال ۲۰۱۱ برای توسعه و انتشار استانداردهای حسابداری پایداری توسط هیئت تدوین استانداردهای مالی آمریکا^۴ (فزیبی) تأسیس شد. در حالی که فزیبی برای چهل

1. Papoutsi & Sodhi
 2. Erlandsson, et al
 3. Sustainability Accounting Standard Board
 4. Financial Accounting Standards Board

سال گذشته استانداردهای حسابداری مالی را که در حال حاضر در گزارش‌گری مالی در ایالات متحده بهره‌گیری می‌گردد، تدوین نموده است، هیئت تدوین استاندارد حسابداری پایداری آمریکا بعنوان یک شرکت غیرانتفاعی استانداردهای گزارش‌گری حسابداری پایداری را تعیین می‌نماید. الزامات هیئت تدوین استانداردهای مالی پایداری آمریکا عبارتند از (SASB, 2023):

جدول ۳. الزامات هیئت تدوین استانداردهای مالی پایداری آمریکا

این بعد شامل تأثیرات شرکت بر محیط‌زیست است. این تأثیرات ممکن است از طریق استفاده از منابع طبیعی تجدیدناپذیر بعنوان ورودی عوامل تولید نظیر آب، مواد معدنی، اکوسیستم‌ها و تنوع زیستی (و یا از طریق انتشار مواد آلاینده مضر به محیط‌زیست مانند هوا، زمین و آب صورت پذیرد.	بعد محیط‌زیستی
این بعد به نقش درک شده از کسب و کار در جامعه و یا انتظاراتی که به دلیل فعالیت شرکت در جامعه از آن می‌رود؛ مربوط است. این بعد به مدیریت روابط با گروه‌های خارجی مهم نظیر مشتریان، جوامع محلی، مردم و دولت می‌پردازد. این بعد شامل موضوعاتی مربوط به حقوق بشر، حمایت از گروه‌های آسیب‌پذیر، توسعه اقتصادهای محلی، دسترسی به محصولات و خدمات و کیفیت آن‌ها، قیمت‌های مناسب، رویه‌های تجاری مسئولانه در بازاریابی و حریم خصوصی مشتریان است (SASB, 2023).	بعد سرمایه اجتماعی
این بعد به مدیریت منابع انسانی شرکت (کارمندان و پیمانکاران خصوصی) به عنوان دارایی اصلی شرکت در ایجاد ارزش بلند مدت، می‌پردازد. این بعد شامل مواردی است که بر کارایی کارمندان تأثیرگذار است نظیر مشارکت کارمندان، تنوع، انگیزه‌ها و جبران خدمات و همچنین جذب و حفظ کارمندان در بازارهای بسیار رقابتی به دلایلی نظیر مهارت، استعداد و یا تحصیلات خاص آن‌ها در نهایت مدیریت بهداشت و ایمنی کارکنان و توانایی ایجاد فرهنگ ایمنی در شرکت‌هایی که در محیط‌های کاری خطرناک فعالیت می‌کنند نیز از مسائل بااهمیت مربوط به بعد سرمایه انسانی است (SASB, 2023).	بعد منابع انسانی
این بعد به تأثیر مسائل پایداری بر نوآوری و مدل‌های کسب و کار می‌پردازد. این بعد به ادغام مسائل زیست محیطی، انسانی و اجتماعی بر پروسه ارزش‌آفرینی یک شرکت از جمله بازاریابی منابع و سایر نوآوری‌ها در پروسه تولید و نیز نوآوری محصول شامل کارایی و مسئولیت در طراحی، مرحله استفاده و کنارگذاری محصول اشاره دارد. این بعد همچنین شامل مدیریت اثرات زیست محیطی و اجتماعی بر دارایی‌های مشهود و دارایی‌های مالی است. این دارایی‌ها یا متعلق به خود شرکت هستند و یا شرکت از طرف دیگران آن‌ها را مدیریت می‌کند.	بعد مدل کسب و کار و نوآوری
این بعد شامل مدیریت مسائلی است که در ذات مدل‌های تجاری و یا رویه‌های متداول صنعت وجود دارند و در تضاد با منافع گروه‌های گسترده‌تر ذی‌نفعان (این بعد شامل مدیریت ریسک، مدیریت ایمنی، تأمین مواد اولیه و زنجیره تأمین، تضاد منافع، رفتار ضد رقابتی و رشوه و فساد است) (SASB, 2023).	بعد رهبری و راهبری

در نهایت، یکی از بحث‌های موجود در این بخش "نوآوری‌های پژوهشی" است، زیرا مهم‌ترین نتایج و یافته‌های تحقیق حاضر، با نتایج و یافته‌های مرتبط‌ترین تحقیق‌های موجود در ادبیات نظری، در جدول ۴ مقایسه شده است.

روش‌شناسی پژوهش

در واقع، نوع کار پژوهشی جهت بررسی الزامات گزارشات منتشر شده در بورس اوراق بهادار تهران با استانداردهای گزارش‌گری متداول پایداری در جهان، کاربردی است. به عبارتی دیگر، به دلیل بکارگیری مقالات و اسناد مرتبط با حوزه دانشی، از منابع مختلف، روش گردآوری اطلاعات در این تحقیق "مطالعه موردی (بورس اوراق بهادار تهران)" است که برای ارزیابی قواعد پایگاه دانشی که از نظرات خبرگان استخراج شده است، بکار گرفته می‌گردد. از ابزار گردآوری اطلاعات شماره ۱ (ابزار اندازه‌گیری گزارش‌گری پایداری بهینه در بازار سرمایه ایران) و ابزار گردآوری اطلاعات شماره ۲ (ابزار مقایسات زوجی) "گزارش‌گری پایداری بهینه در بازار سرمایه ایران" و مصاحبه بهره‌بردار می‌گردد. در این تحقیق ابزار اندازه‌گیری پرسش‌نامه محقق ساخته‌ای است که شامل پرسش‌ها (گویه‌هایی) است که با طیف لیکرت ۷ گزینه‌ای تنظیم خواهد شد. جامعه آماری تحقیق شامل شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در چهار گروه صنعت صنایع مواد غذایی (۱۰ شرکت)، دارو (۱۴ شرکت)، خودرو (۲۶ شرکت) و پتروشیمی (۲۵ شرکت) که جزو عمده‌ترین گروه‌های صنایع شرکت‌های پذیرفته در بورس اوراق بهادار تهران در قلمرو زمانی ۲۹ اسفند سال ۱۴۰۰ است. جامعه بخش کیفی در این تحقیق جهت تعیین معیارها و متغیرهای مدل تحقیق، با روش اشباح نظری در برگزیده ۱۵ نفر از خبرگان بورس اوراق بهادار تهران است. به بیانی دیگر، جامعه مورد مطالعه این تحقیق در بخش کمی را می‌توان به سه گروه کلی شامل: گروه اول در برگزیده اساتید صاحب نظر در زمینه مورد بررسی؛ گروه دوم در برگزیده متخصصان شاغل در بورس اوراق بهادار تهران، و گروه سوم در برگزیده سرمایه‌گذاران حرفه‌ای و محققان مستقل (ذی‌نفعان مردمی)، دسته‌بندی نمود. در حقیقت روش نمونه‌گیری در این تحقیق ترکیبی از دو روش نمونه‌گیری غیراحتمالی هدف‌مند (قضاوتی) و نمونه‌گیری گلوله برفی است. در حقیقت، مطالعه موردی در این تحقیق، شرکت‌های بورسی در حوزه خودرو؛ دارو؛ پتروشیمی و مواد غذایی است.

ابزار تجزیه و تحلیل داده‌ها تحقیق مذکور، جهت گزارش‌گری پایداری بهینه در بازار سرمایه ایران، نرم‌افزار SPSS برای محاسبه روایی و پایایی پرسش‌نامه، شناسایی عوامل اثرگذار و رصد مهم‌ترین عوامل، و نرم‌افزار Expert Choice برای رتبه‌بندی معیارهای مذکور است. فلوچارت مراحل تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق به شرح ذیل است:

در واقع، تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق براساس روش تصمیم‌گیری چند معیاره (AHP فازی) با هدف بکارگیری ابزار مقایسات زوجی جهت اولویت‌بندی ابعاد و مؤلفه‌های اصلی چارچوب گزارش‌گری پایداری انجام خواهد شد زیرا پروسه تحلیل سلسله‌مراتبی یکی از جامع‌ترین نظام‌های طراحی شده برای تصمیم‌گیری با معیارهای چند گانه است زیرا این تکنیک امکان فرموله نمودن مسأله را بصورت شبکه و ماتریس فراهم می‌نماید و همچنین امکان در نظر گرفتن معیارهای مختلف کمی و کیفی را در مسأله دارد این پروسه گزینه‌های مختلف را در تصمیم‌گیری دخالت داده و امکان تحلیل حساسیت روی معیارها و زیر معیارها را دارد، علاوه بر این بر مبنای مقایسه زوجی بنا نهاده شده که قضاوت و محاسبات را تسهیل می‌نماید، همچنین میزان سازگاری و نا سازگاری تصمیم را نشان می‌دهد که از مزایای ممتاز این تکنیک در تصمیم‌گیری چندمعیاره است. از جهتی دیگر، مراحل روش تحلیل سلسله‌مراتبی (AHP) در محیط Expert Choice عبارتند از (صفری، ۱۳۹۹: ۲۵):

۱- ساختن نمودار سلسله‌مراتبی

۲- تشکیل ماتریس مقایسات زوجی

۳- محاسبه نرخ ناسازگاری

۴- وزن دهی به روش AHP

در این تحقیق از عبارت‌های کلامی به جای اعداد قطعی برای تعیین وزن معیارها و همچنین اولویت‌بندی گزینه‌ها بهره‌برداری شده است. جدول ذیل، عبارت‌های کلامی را جهت توصیف اهمیت معیارها نسبت به یکدیگر ارائه می‌نماید (صفری، ۱۳۹۹: ۳۷):

جدول ۵. عبارات‌های کلامی جهت مقایسه‌های زوجی برای بیان درجه اهمیت

مقیاس عدد فازی	متغیر زبانی	عدد فازی
(۱، ۱، ۱)	برابر	۱
(۳، ۲، ۱)	برتری خیلی کم	۲
(۴، ۳، ۲)	کمی برتر	۳
(۵، ۴، ۳)	برتر	۴
(۶، ۵، ۴)	خوب	۵
(۷، ۶، ۵)	نسبتاً خوب	۶
(۸، ۷، ۶)	خیلی خوب	۷
(۹، ۸، ۷)	عالی	۸
(۱۰، ۹، ۸)	برتری مطلق	۹

در واقع، روش پروسه تحلیل سلسله‌مراتبی فازی (FAHP) روشی برای تحلیل ماتریس مقایسه زوجی با بکارگیری منطق فازی است. در روش مرسوم پروسه تحلیل سلسله‌مراتبی از شایستگی‌ها و توانایی‌های ذهنی اشخاص خبره برای انجام مقایسات بهره‌گیری می‌گردد. مقایسه زوجی به روش سنتی، امکان انعکاس سبک تفکر انسانی را بطور کامل ندارد. بکارگیری اعداد فازی سازگاری بیشتری با عبارات کلامی و گاه مبهم انسانی دارد از این رو بهتر است که با بکارگیری اعداد فازی به تصمیم‌گیری در دنیای واقعی پرداخت از اعداد فازی مثلثی (u, m, l) برای ایجاد مقیاس مقایسه زوجی بهره‌گیری می‌گردد و یک ماتریس مقایسه زوجی برای هر سطح در سلسله مراتب ساخته می‌گردد. سپس، زیر مجموعه‌های هر سطر در ماتریس محاسبه می‌گردد تا یک مجموعه جدید داشته باشد. توابع عضویت، که به معنی میانگین وزن متناظر گزینه‌ها در ماتریس مربوطه است، با بکارگیری این مقادیر برای هر معیار محاسبه می‌گردد. آن‌ها نرمال شده و وزن نهایی اهمیت هر یک از معیارها به دست می‌آید (صفری، ۱۳۹۹: ۴۴). در نهایت، اعتبارسنجی تحقیق جهت بررسی الزامات گزارشات منتشر شده در بورس اوراق بهادار تهران با استانداردهای گزارش‌گری متداول پایداری در جهان، به شرح ذیل است:

اعتبارسنجی تحقیق با پایایی داده‌ها (ضریب آلفای کرونباخ) و اعتبارسنجی تحقیق با نرخ ناسازگاری داده‌ها (ضریب IR) در نرم‌افزار تصمیم‌گیری چندمعیاره صورت پذیرفت.

یافته‌های پژوهش

تحلیل داده‌ها در این تحقیق در برگرفته دو بخش (تحلیل آماری و تحلیل سلسله مراتبی) است:

الف- تحلیل آماری

جامعه مورد مطالعه در بخش کمی این تحقیق را می‌توان به سه گروه کلی شامل: گروه اول در برگرفته کارشناسان و متخصصان شاغل در بورس اوراق بهادار تهران (خبرگان صنعت)، گروه دوم در برگرفته اساتید صاحب نظر در رشته‌های حسابداری؛ حسابرسی؛ مدیریت مالی و توسعه اقتصادی (خبرگان آکادمیک)، و گروه سوم در برگرفته سرمایه‌گذاران حرفه‌ای و محققان مستقل (ذی‌نفعان مردمی) دسته‌بندی نمود. در نهایت پس از توزیع ۲۰۰ ابزار، حجم نمونه این تحقیق برابر است با ۱۸۰ نفر از خبرگان تحقیق در دسترس و متمایل به همکاری که با ترکیبی از دو روش نمونه‌گیری غیراحتمالی هدفمند (قضاوتی) و نمونه‌گیری گلوله برفی شدند. داده‌های مربوط به ابزار بومی‌سازی متغیرهای تحقیق، در فاصله زمانی زمستان ۱۴۰۱ تا بهار ۱۴۰۲ گردآوری شدند. فلذا ابزار بومی‌سازی متغیرهای تحقیق در بین خبرگان توزیع گردید و از آنجا که متخصص باید دانش کافی در موضوع تحقیق داشته باشد تا در بحث درگیر و برپروسه تأثیر بگذارد، در مجموع تعداد ۱۸۰ نفر که باید از دو ویژگی برخوردار باشند، (نخست، با موضوع آشنا بوده و در ثانی، سابقه کار سه سال به بالا را داشته باشند) به صورت نمونه‌گیری غیراحتمالی هدفمند انتخاب شدند. در این‌جا برای توصیف تقارن داده‌ها از آمارهای توصیفی یعنی میانگین، انحراف معیار و... بهره‌گیری شد. جدول مربوط به اطلاعات توصیفی متغیرهای مدل تحقیق، را بر اساس تعداد داده‌ها، حداقل، حداکثر، میانگین، و انحراف معیار، نشان می‌دهد که داده‌های این تحقیق از نظر تقارن و تجمع در وضعیت مطلوبی برخوردارند، زیرا انحراف معیار اکثریت آن‌ها حدوداً یک محاسبه شده و دارای توزیع مناسبی است:

جدول ۶. تحلیل اطلاعات اهمیت ایده آل پس از اجرای تحقیق

متغیرهای تحقیق	معیارهای تحقیق	تعداد داده‌ها	حداقل	حداکثر	میانگین موزون	انحراف معیار	وزن معیارها
الزامات راهبری و حکمرانی در گزارش‌گری پایداری	الف-سیاست هیئت مدیره در قبال رفتار رقابتی مصفانه	۱۸۰	۵	۷	۵,۴۷	۰,۶۲۰	۰,۷۸۱
	ب-مدیریت محیط قانونی و نظارتی شرکت	۱۸۰	۵	۷	۵,۸۰	۰,۸۳۵	۰,۸۲۹
	ج-مدیریت ریسک نظام مند شرکت	۱۸۰	۵	۷	۵,۷۳	۰,۸۱۶	۰,۸۱۹
عملکرد ذی‌نفعان گزارش‌نویس مدیریت	الف-عملکرد ذی‌نفعان افشای مهم‌ترین معیارهای عملکرد شرکت	۱۸۰	۵	۷	۵,۵۷	۰,۶۶۹	۰,۷۹۶
	ب-عملکرد ذی‌نفعان افشای نتایج عملیات و چشم‌اندازها	۱۸۰	۵	۷	۵,۷۰	۰,۸۲۵	۰,۸۱۴
	ج-عملکرد ذی‌نفعان افشای مهم‌ترین منابع، ریسک‌ها و روابط	۱۸۰	۵	۷	۵,۶۷	۰,۷۹۱	۰,۸۱
الزامات زیست‌محیطی گزارش‌گری پایداری	۱-کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای	۱۸۰	۵	۷	۵,۶۳	۰,۷۵۴	۰,۸۰۴
	۲-مدیریت مصرف انرژی و سوخت	۱۸۰	۵	۷	۵,۸۰	۰,۷۹۴	۰,۸۲۹
	۳-آگاهی بخشی زیست‌محیطی جهت کنترل کیفیت هوا	۱۸۰	۵	۷	۵,۷۳	۰,۸۵۶	۰,۸۱۹
الزامات سرمایه اجتماعی گزارش‌گری پایداری	الف-حقوق بشر و روابط اجتماعی	۱۸۰	۵	۷	۵,۹۳	۰,۸۱۶	۰,۸۴۷
	ب-امنیت داده‌ها و حریم خصوصی مشتری	۱۸۰	۵	۷	۵,۶۰	۰,۸۰۲	۰,۸
	ج-رفاه مشتریان براساس ارتقای آموزش و تحصیل	۱۸۰	۵	۷	۵,۶۳	۰,۷۵۴	۰,۸۰۴
الزامات اقتصادی مدل کسب‌وکار و نوآوری در گزارش‌گری پایداری	۱-کیفیت و ایمنی محصولات و خدمات متنوع	۱۸۰	۵	۷	۵,۶۷	۰,۷۴۷	۰,۸۱
	۲-انعطاف‌پذیری مدل کسب‌وکار مبتنی بر هزینه‌ها	۱۸۰	۵	۷	۵,۷۳	۰,۸۵۶	۰,۸۱۹
	۳-مدیریت منابع و کارایی اقتصادی مواد	۱۸۰	۵	۷	۵,۹۳	۰,۸۵۶	۰,۸۴۷
الزامات سرمایه انسانی گزارش‌گری پایداری	الف-قوانین کار و روابط کار	۱۸۰	۵	۷	۵,۶۳	۰,۷۵۴	۰,۸۰۴
	ب-بهداشت و ایمنی سرمایه انسانی	۱۸۰	۵	۷	۵,۸۰	۰,۹۱۲	۰,۸۲۹
	ج-رویه‌های حقوق و دستمزد مناسب برای سرمایه انسانی	۱۸۰	۵	۷	۵,۸۷	۰,۹۲۴	۰,۸۳۹

همانطور که مشاهده می‌گردد بر اساس نرمال نمودن داده‌های مستخرج از نظرات خبرگان بورس اوراق بهادار تهران، درون یک طیف استاندارد، مهم‌ترین متغیرهای مدل تحقیق به ترتیب عبارت هستند از:

"حقوق بشر و روابط اجتماعی" به عنوان مهم‌ترین متغیر در الزامات سرمایه اجتماعی گزارش‌گری پایداری دارای اهمیت ایده آل برابر با ۵,۹۵؛

"مدیریت منابع و کارایی اقتصادی مواد" به عنوان مهم‌ترین متغیر در الزامات اقتصادی مدل کسب و کار و نوآوری در گزارش‌گری پایداری دارای اهمیت ایده آل برابر با ۵,۹۲؛

"مدیریت مصرف انرژی و سوخت" به عنوان مهم‌ترین متغیر در الزامات زیست‌محیطی گزارش‌گری پایداری دارای اهمیت ایده آل برابر با ۵,۸۰؛

"مدیریت محیط قانونی و نظارتی شرکت" به عنوان مهم‌ترین متغیر در الزامات راهبری و حکمرانی در گزارش‌گری پایداری دارای اهمیت ایده آل برابر با ۵,۷۹؛

"رویه‌های حقوق و دستمزد مناسب برای سرمایه انسانی" به عنوان مهم‌ترین متغیر در الزامات سرمایه انسانی گزارش‌گری پایداری دارای اهمیت ایده آل برابر با ۵,۷۷؛

"عملکرد ذی‌نفعان افشای نتایج عملیات و چشم‌اندازها" به عنوان مهم‌ترین متغیر در عملکرد ذی‌نفعان گزارش‌گری پایداری دارای اهمیت ایده آل برابر با ۵,۷۳؛ محاسبه شدند.

در حالی که وضعیت عملکردی آن‌ها کمتر محاسبه شده، یعنی "حقوق بشر و روابط اجتماعی" دارای وضعیت عملکردی برابر با ۴,۶۱؛ "مدیریت منابع و کارایی اقتصادی مواد" دارای وضعیت عملکردی برابر با ۴,۴۶؛ "مدیریت مصرف انرژی و سوخت" دارای وضعیت عملکردی برابر با ۴,۷۶؛ "مدیریت محیط قانونی و نظارتی شرکت" دارای وضعیت عملکردی برابر با ۴,۷۶؛ "رویه‌های حقوق و دستمزد مناسب برای سرمایه انسانی" دارای وضعیت عملکردی برابر با ۴,۹۱؛ و "عملکرد ذی‌نفعان افشای نتایج عملیات و چشم‌اندازها" دارای وضعیت عملکردی برابر با ۴,۵۲؛ محاسبه شدند.

در حقیقت، جدول مربوط به آمارهای پایایی متغیرهای تحقیق، بیان‌گر قابلیت اعتماد بالا نسبت به داده‌های تحقیق است:

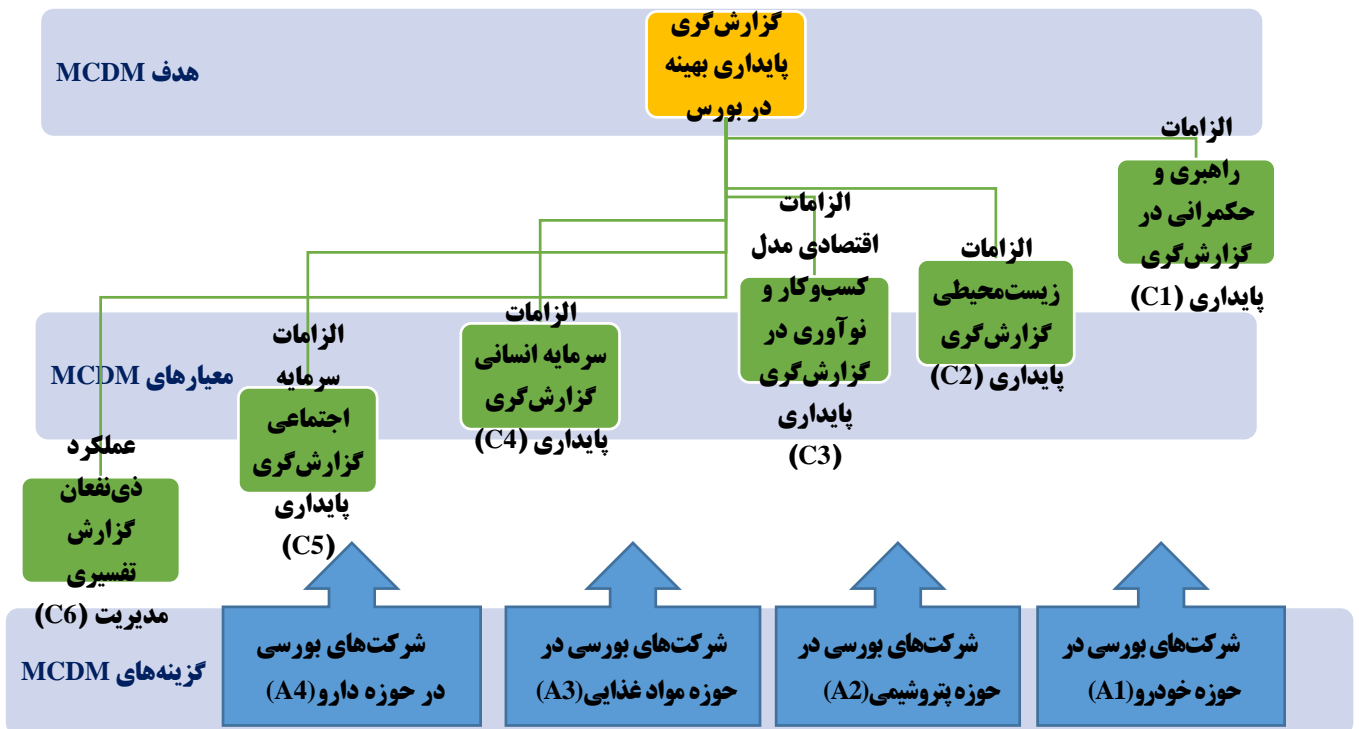
جدول ۷. اطلاعات مربوط به آمارهای پایایی متغیرهای تحقیق

متغیرهای تحقیق	پایایی	تعداد آیتم‌ها
الزامات راهبری و حکمرانی در گزارش‌گری پایداری	۰,۹۶۷	۴
عملکرد ذی‌نفعان گزارش‌گری پایداری	۰,۹۰۵	۴
الزامات زیست‌محیطی گزارش‌گری پایداری	۰,۸۹۰	۴
الزامات سرمایه اجتماعی گزارش‌گری پایداری	۰,۹۱۷	۴
الزامات اقتصادی مدل کسب و کار و نوآوری در گزارش‌گری پایداری	۰,۸۹۲	۴
الزامات سرمایه انسانی گزارش‌گری پایداری	۰,۹۲۷	۴
پایایی کلی تحقیق	۰,۹۸۲	۲۴

در اینجا پایایی برای متغیرهای تحقیق، بیشتر از ۰٫۹ محاسبه شده است، که نشان می‌دهد، پایایی داده‌های مستخرج از نظرات خبرگان بورس اوراق بهادار تهران، در وضعیت عالی قرار دارد.

ب- رتبه‌بندی معیارها با تصمیم‌گیری چندمعیاره

با توجه به هدف بکارگیری MCDM، یعنی "رتبه‌بندی معیارهای گزارش‌گری پایداری بهینه در بورس" در ادامه، ساختار سلسله مراتبی MCDM ارائه شده است:

نمودار ۴. ساختار سلسله مراتبی MCDM

برای امتیاز دهی معیارهای مؤثر بر گزارش‌گری پایداری بهینه در بورس، از مقیاس نه درجه ساعتی به صورت زیر بهره‌برداری می‌گردد:

مقیاسات زوجی																		
معیار B	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	معیار A

در ادامه، معیارها نسبت به سایر معیارها بصورت زوجی مقایسه شده و ماتریس مقایسات زوجی معیارهای تحقیق تشکیل می‌گردند:

جدول ۸. رتبه‌بندی معیارهای تحقیق (استاندارد شده)

رتبه معیار	امتیاز نهایی هر معیار	معیارها
۱	۰,۳۶۱	الزامات اقتصادی مدل کسب‌وکار و نوآوری در گزارش‌گری پایداری
۲	۰,۲۲۹	الزامات راهبری و حکمرانی در گزارش‌گری پایداری
۳	۰,۱۵۵	الزامات زیست‌محیطی گزارش‌گری پایداری
۴	۰,۱۲۴	الزامات سرمایه اجتماعی گزارش‌گری پایداری
۵	۰,۰۹۴	عملکرد ذی‌نفعان گزارش‌تفسیری مدیریت
۶	۰,۰۵۲	الزامات سرمایه انسانی گزارش‌گری پایداری
C3	1.000	
C1	.632	
C2	.425	
C5	.336	
C6	.219	
C4	.141	
Inconsistency = 0.02		

در حقیقت، براساس رتبه‌بندی معیارهای تحقیق مشخص گردید که الزامات اقتصادی مدل کسب‌وکار و نوآوری در گزارش‌گری پایداری با وزن ۳۶ صدم و الزامات راهبری و حکمرانی در گزارش‌گری پایداری با وزن ۲۳ صدم به عنوان مهم‌ترین معیارهای تحقیق محاسبه شدند در حالی که عملکرد ذی‌نفعان گزارش‌تفسیری مدیریت با وزن ۹ صدم و الزامات سرمایه انسانی گزارش‌گری پایداری با وزن ۵ صدم به عنوان کم‌اهمیت‌ترین معیارهای تحقیق تعیین شدند. از طرفی دیگر، نرخ ناسازگاری در تحقیق حاضر، وسیله‌ای است که سازگاری را مشخص ساخته و نشان می‌دهد که تا چه حد می‌توان به اولویت‌های حاصل از مقایسات اعتماد کرد. شکل بالا، تحلیل نهایی را با کم‌ترین

حد ناسازگاری یعنی ۰,۰۲ ارائه می‌دهند. در ادامه، گزینه‌ها نسبت به معیارها بصورت زوجی مقایسه شده و ماتریس وضع موجود بر اساس متغیرهای زبانی تشکیل می‌گردند:

جدول ۹. ماتریس وضع موجود بر اساس متغیرهای زبانی

معیارها گزینه‌ها	حالت‌ها	الزامات راهبری و حکمرانی در گزارش‌گری پایداری	الزامات زیست‌محیطی گزارش‌گری پایداری	الزامات اقتصادی مدل کسب و کار و نوآوری در گزارش‌گری پایداری	الزامات سرمایه انسانی گزارش‌گری پایداری	الزامات سرمایه اجتماعی گزارش‌گری پایداری	عملکرد ذی‌نفعان گزارش‌گری مدیریت
شرکت‌های بورسی در حوزه خودرو	۱	خوب	کم	خوب	متوسط	کم	خیلی کم
	۲	خیلی خوب	کم	متوسط	کم	کم	کم
شرکت‌های بورسی در حوزه پتروشیمی	۳	متوسط	خیلی خوب	کم	خیلی کم	خوب	خوب
	۴	خوب	متوسط	کم	کم	متوسط	متوسط
شرکت‌های بورسی در حوزه مواد غذایی	۵	خوب	متوسط	خیلی خوب	خوب	متوسط	کم
	۶	خیلی خوب	خوب	خوب	متوسط	خوب	متوسط
شرکت‌های بورسی در حوزه دارو	۷	متوسط	خیلی خوب	کم	خیلی کم	متوسط	کم
	۸	خوب	متوسط	متوسط	کم	کم	متوسط

بر اساس محاسبات دیفازی نمودن ماتریس برای تبدیل آن‌ها به مقادیر واقعی، مشخص گردید که گزینه شرکت‌های بورسی در حوزه مواد غذایی با مقدار ۸۰ درصد دارای جایگاه بهتری در معیارهای الزامات راهبری و حکمرانی در گزارش‌گری پایداری و الزامات اقتصادی مدل کسب و کار و نوآوری

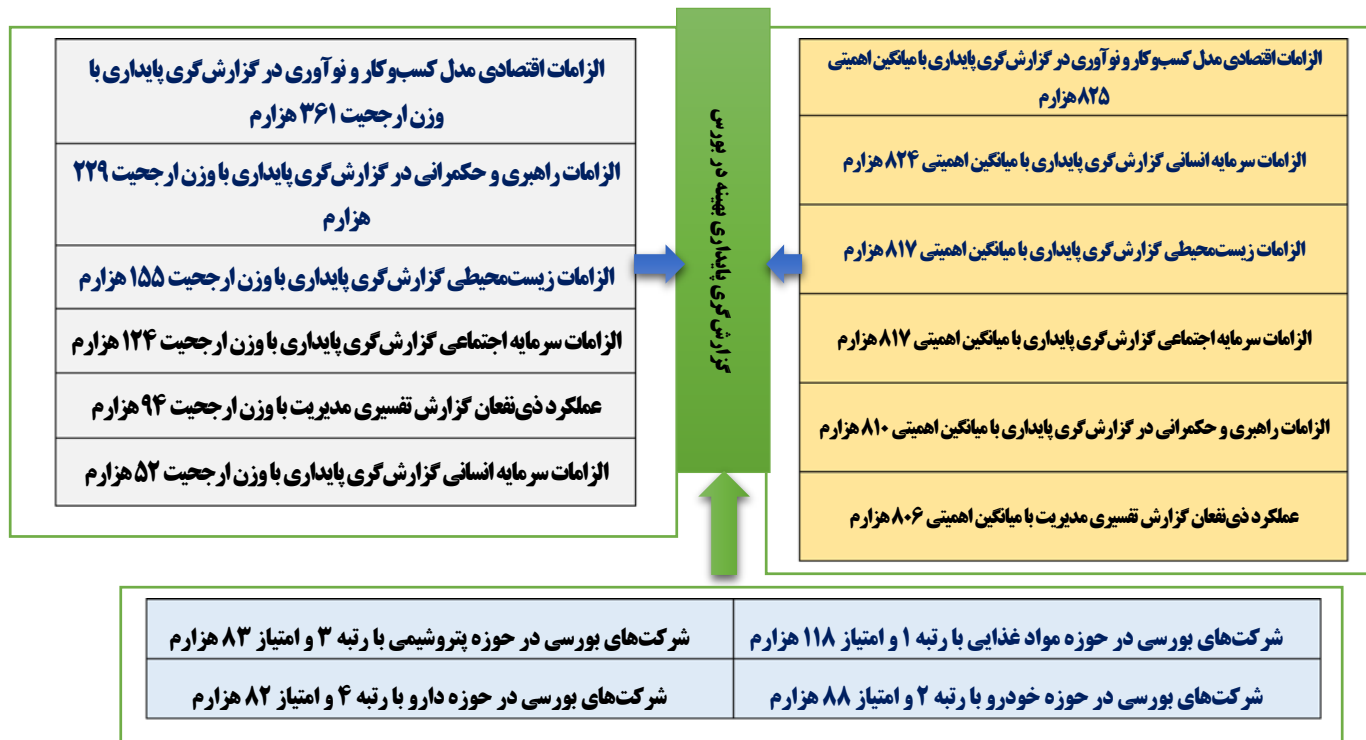
در گزارش‌گری پایداری است. در واقع، گزینه شرکت‌های بورسی در حوزه خودرو با مقدار ۸۰ درصد دارای جایگاه بهتری در معیار الزامات راهبری و حکمرانی در گزارش‌گری پایداری است. در حالی که، گزینه‌های شرکت‌های بورسی در حوزه پتروشیمی و شرکت‌های بورسی در حوزه دارو با مقدار ۷۰ درصد دارای جایگاه بهتری در معیار الزامات زیست‌محیطی گزارش‌گری پایداری هستند. در ادامه، امتیاز هر گزینه براساس میانگین مجموع سطری وزن گزینه در معیار * وزن معیار محاسبه شده است:

جدول ۱۰. رتبه‌بندی گزینه‌های تحقیق

رتبه گزینه	امتیاز نهایی هر گزینه	گزینه‌ها
۱	۰,۱۱۷۷	شرکت‌های بورسی در حوزه مواد غذایی
۲	۰,۰۸۷۵	شرکت‌های بورسی در حوزه خودرو
۳	۰,۰۸۲۷	شرکت‌های بورسی در حوزه پتروشیمی
۴	۰,۰۸۱۷	شرکت‌های بورسی در حوزه دارو

براساس محاسبات رتبه‌بندی گزینه‌های تحقیق مشخص گردید که شرکت‌های بورسی در حوزه مواد غذایی مناسب‌ترین گزینه برای گزارش‌گری پایداری بهینه در بورس تعیین گردید در حالی که شرکت‌های بورسی در حوزه خودرو، شرکت‌های بورسی در حوزه پتروشیمی و شرکت‌های بورسی در حوزه دارو، با اختلافی اندک، به ترتیب در رتبه‌های دوم تا چهارم قرار گرفتند. با توجه به محاسبات بالا، مدل بهینه گزارش‌گری پایداری بهینه در بورس به نمودار ۵ ارائه شده است. مدل بهینه تحقیق نشان می‌دهد که از منظر میانگین معیارها، الزامات اقتصادی مدل کسب‌وکار و نوآوری در گزارش‌گری پایداری با میانگین اهمیتی ۸۲۵ هزارم و الزامات سرمایه انسانی گزارش‌گری پایداری با میانگین اهمیتی ۸۲۴ هزارم، مهم‌تر محاسبه شده اند و با اختلافی اندک، الزامات زیست‌محیطی گزارش‌گری پایداری با میانگین اهمیتی ۸۱۷ هزارم، الزامات سرمایه اجتماعی گزارش‌گری پایداری با میانگین اهمیتی ۸۱۷ هزارم و الزامات راهبری و حکمرانی در گزارش‌گری پایداری با میانگین

اهمیتی ۸۱۰ هزارم قرار دارند و عملکرد ذی‌نفعان گزارش تفسیری مدیریت با میانگین اهمیتی ۸۰۶ هزارم نیز دارای اهمیت کمتری است.

نمودار ۵. مدل بهینه تحقیق

بحث، نتیجه‌گیری و پیشنهادها

از یافته‌های اصلی تحقیق این است که مدل بهینه تحقیق نمایانگر این مورد است که از منظر اولویت‌بندی معیارها، الزامات اقتصادی مدل کسب‌وکار و نوآوری در گزارش‌گری پایداری با وزن ارجحیت ۳۶۱ هزارم و الزامات راهبری و حکمرانی در گزارش‌گری پایداری با وزن ارجحیت ۲۲۹ هزارم دارای جایگاه مهمی هستند. الزامات زیست‌محیطی گزارش‌گری پایداری با وزن ارجحیت ۱۵۵ هزارم و الزامات سرمایه اجتماعی گزارش‌گری پایداری با وزن ارجحیت ۱۲۴ هزارم نیز در رتبه‌های سوم و چهارم قرار دارند. در

حقیقت، عملکرد ذی‌نفعان گزارش تفسیری مدیریت با وزن ارجحیت ۹۴ هزارم و الزامات سرمایه انسانی گزارش‌گری پایداری با وزن ارجحیت ۵۲ هزارم از ارجحیت کمتری برخوردار هستند. به علاوه اینکه براساس مدل بهینه تحقیق مشخص گردید که از منظر رتبه‌بندی گزینه‌ها، شرکت‌های بورسی در حوزه مواد غذایی با رتبه ۱ و امتیاز ۱۱۸ هزارم به عنوان مناسب‌ترین شرکت‌ها برای گزارش‌گری پایداری بهینه در بورس تعیین گردید و شرکت‌های بورسی در حوزه خودرو با رتبه ۲ و امتیاز ۸۸ هزارم؛ شرکت‌های بورسی در حوزه پتروشیمی با رتبه ۳ و امتیاز ۸۳ هزارم و شرکت‌های بورسی در حوزه دارو با رتبه ۴ و امتیاز ۸۲ هزارم نیز در رتبه‌های بعدی قرار گرفتند. یکی از بحث‌های موجود در این بخش "انطباق یافته‌های تحقیق با سایر تحقیق‌ها" است. پس از بررسی مبانی نظری و پیشینه تحقیق حاضر، مشخص گردید که، می‌توان به نوآوری تحقیق حاضر در برطرف نمودن شکاف‌های پژوهشی مذکور پی برد:

الف - یافته‌های حاصل از تحلیل معیارهای الزامات زیست‌محیطی گزارش‌گری پایداری با نتایج تحقیق‌های Erlandsson, et al. 2023 و Al-Shaer & Hussainey, 2022 و رحمانی و همکاران، ۱۴۰۱ منطبق است زیرا به معیارهای کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای؛ مدیریت مصرف انرژی و سوخت؛ آگاهی بخشی زیست‌محیطی جهت کنترل کیفیت هوا پرداخته شد.

ب - یافته‌های حاصل از تحلیل معیارهای الزامات راهبری و حکمرانی در گزارش‌گری پایداری با نتایج تحقیق‌های Al-Shaer & Hussainey, 2022 و Papoutsi & Sodhi, 2020 و ابوطالبی و همکاران، ۱۳۹۹ همراستا می‌باشد زیرا معیارهای سیاست هیئت مدیره در قبال رفتار رقابتی منصفانه؛ مدیریت محیط قانونی و نظارتی شرکت؛ مدیریت ریسک نظام‌مند شرکت، بررسی شد.

ج- یافته‌های حاصل از تحلیل معیارهای الزامات اقتصادی مدل کسب‌وکار و نوآوری در گزارش‌گری پایداری با نتایج تحقیق‌های Narula, et al. 2021 و ابوطالبی و همکاران، ۱۳۹۹ و اسماعیل زاده و همکاران، ۱۴۰۰ منطبق است زیرا معیارهای کیفیت و ایمنی محصولات و خدمات متنوع؛ انعطاف‌پذیری مدل کسب‌وکار مبتنی بر هزینه‌ها؛ مدیریت منابع و کارایی اقتصادی مواد، بررسی گردید.

د- یافته‌های حاصل از تحلیل معیارهای الزامات سرمایه انسانی گزارش‌گری پایداری با نتایج تحقیق‌های Erlandsson, et al. 2023 و Rosati & Faria, 2019 و رحمانی و همکاران، ۱۴۰۱، همراستا است زیرا به معیارهای قوانین کار و روابط کار؛ بهداشت و ایمنی سرمایه انسانی؛ رویه‌های حقوق و دستمزد مناسب برای سرمایه انسانی، پرداخته شد.

ه- یافته‌های حاصل از تحلیل معیارهای الزامات سرمایه اجتماعی گزارش‌گری پایداری با نتایج تحقیق‌های Al-Shaer & Hussainey, 2022 و Rosati & Faria, 2019 و اسماعیل زاده و همکاران، ۱۴۰۰، منطبق می‌باشد زیرا معیارهای حقوق بشر و روابط اجتماعی؛ امنیت داده‌ها و حریم خصوصی مشتری؛ رفاه مشتریان براساس ارتقای آموزش و تحصیل، مورد تحلیل قرار گرفت.

و- یافته‌های حاصل از تحلیل معیارهای عملکرد ذی‌نفعان گزارش‌گری مدیریتی با نتایج تحقیق‌های Papoutsi & Sodhi, 2020 و Rosati & Faria, 2019 و فتیحی، ۱۴۰۲، همراستا می‌باشد زیرا معیارهای عملکرد ذی‌نفعان افشای مهم‌ترین معیارهای عملکرد شرکت؛ عملکرد ذی‌نفعان افشای نتایج عملیات و چشم‌اندازها؛ عملکرد ذی‌نفعان افشای مهم‌ترین منابع، ریسک‌ها و روابط، بررسی شد.

در پایان به بیان بهره‌گیری‌های علمی این تحقیق برای بورس اوراق بهادار تهران و نیز پیشنهادات برای محققان دیگر جهت ادامه کار، اقدام می‌گردد. یکی از مزایای بکارگیری مطالعه موردی در مطالعه این است که مطالعه موردی، یک راه‌نظام‌مند از بررسی رویدادها، گردآوری داده‌ها، تجزیه و تحلیل داده‌ها و گزارش‌دهی نتایج را برای اجرای تحقیق، ارائه می‌دهد زیرا براساس نتایج این تحقیق، با توجه به ضریب بالای "الزامات اقتصادی مدل کسب و کار و نوآوری در گزارش‌گری پایداری" برای شرکت‌های بورسی در حوزه مواد غذایی، پیشنهاد می‌گردد که نمادهایی از قبیل گروه صنعتی مینو (غصینو)، تولیدی مهرام (غمه‌را)، لبنیات پاک (غپاک)، صنعتی زر ماکارون (غزر)- کارخانجات صنعتی تبرک (تبرک) و بیسکویت گرجی (غگرچی)، نسبت به حفظ معیارهای کیفیت و ایمنی محصولات و خدمات متنوع؛ انعطاف‌پذیری مدل کسب‌وکار مبتنی بر هزینه‌ها؛ مدیریت منابع و کارایی اقتصادی مواد، رویکرد تاب‌آوری داشته باشند زیرا پیشنهادات تحقیق براساس پایداری سودآوری شرکت‌های فعال گروه محصولات غذایی در بورس عبارتند از:

بهره‌مندی از ارز دولتی؛ ارتقای میزان صادرات؛ افزایش نرخ‌های داخلی و بکارگیری تکنولوژی‌های روز دنیا. با توجه به مطالب مذکور، مهم‌ترین توصیه‌ها و پیشنهادات برای تحقیق‌های بعدی را می‌توان این چنین بیان نمود:

بکارگیری تکنیک نظام دینامیکز (Vensim) مدل‌سازی پویای گزارش‌گری پایداری بهینه در بورس؛

بکارگیری تکنیک تحلیل پوششی داده‌ها (DEA) جهت مدل‌سازی کارایی گزارش‌گری پایداری بهینه در بورس؛

بکارگیری سایر الگوریتم‌های هوش مصنوعی (AI)، بویژه الگوریتم‌های بهینه‌سازی (الگوریتم ژنتیک)، جهت افزایش غنای محتوایی نظام مذکور و نیز بهبود پروسه استنتاج فازی آن برای گزارش‌گری پایداری بهینه در بورس؛

بکارگیری تکنیک‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره (MCDM) فازی، جهت رتبه‌بندی شبکه‌ای روابط بین مدل گزارش‌گری پایداری بهینه در بورس؛

ساختن آنتولوژی فازی (Ontology) برای مدل‌سازی جامع گزارش‌گری پایداری بهینه در بورس.

منابع

- ابوطالبی جهرمی، حمیدرضا؛ رحیمی، موسی و همایون، سعید، ۱۳۹۹، بررسی ارتباط بین بعد زیست‌محیطی و بعد اجتماعی گزارش‌دهی پایداری و عملکرد مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، نخستین همایش بین‌المللی و دومین همایش ملی مدیریت، اخلاق و شرکت، شیراز
- اسماعیل زاده، حبیب‌اله؛ قدرتی، حسن؛ جباری، حسین و عرب زاده، میثم، ۱۴۰۰، شناسایی عوامل اثرگذار بر گزارش‌گری پایداری شرکت‌های داروسازی: کاربرد ترکیبی روش‌های تصمیم‌گیری چند معیاره و دلفی، فصلنامه راهبردهای مدیریت در نظام سلامت، دوره: ۶، شماره: ۳
- رحمانی، علی و همکاران، ۱۴۰۱. بررسی استانداردها، رهنمودها و وضعیت انتشار گزارش‌گری پایداری در صنعت بیمه. تحقیقات بیمه دوره ۱۱، شماره ۲- شماره پیاپی ۴۰ فروردین ۱۴۰۱ صفحه ۱۵۹-۱۷۴
- صفری، حسین. ۱۳۹۹. کتاب روش‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره فازی. ناشر: مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران. سال چاپ: ۱۳۹۹
- فتحی، وحید، ۱۴۰۲، پیامدهای اقتصادی کیفیت حسابداری با در نظر گرفتن کیفیت گزارش‌گری مالی شرکت‌ها، فصلنامه تحقیقاتی‌های معاصر در علوم مدیریت و حسابداری، دوره: ۵، شماره: ۱۶
- محمودخانی، مهناز؛ رحمانی، علی؛ همایون، سعید؛ نیاکان، لیلی. (۱۴۰۱). وضعیت افشای ابعاد زیست‌محیطی، اجتماعی و راهبری در صنعت بیمه ایران. حسابداری و منافع اجتماعی، ۱۲(۴)، ۱-۳۲.
- doi: 10.22051/jaasci.2022.39763.1688
- مشایخی، بیتا و اسکندری، قربان، ۱۴۰۰. مجموعه استانداردهای گزارش‌گری پایداری جی‌آر‌آی، تهران: ترمه.
- ص ۵.

References

- Abutalebi Jahromi, Hamidreza and Rahimi, Musa and Homayoun, Saeed, 2019, investigating the relationship between the environmental dimension and the social dimension of sustainability reporting and financial performance of companies listed on the Tehran Stock Exchange, the first international conference and the second national conference on management, ethics and company. Shiraz. (In Persian).
- Alawattage, Chandana, et al. 2022. Moral economy, performative materialism, and political rhetorics of sustainability accounting. *Critical Perspectives on Accounting* Available online 8 August 2022.
- Aljaway, Talal M. A., et al. 2022. The Role of Global Reporting Initiative (GRI) for Achieving Sustainability Reporting, *Conference paper First Online*: 13 July 2022.

- Al-Shaer, Habiba & Khaled Hussainey, 2022. Sustainability reporting beyond the business case and its impact on sustainability performance: UK evidence. *Journal of Environmental Management*. 11 March 2022.
- Amin, M.A., et al. 2022. Sustainability Reporting Based on GRI Indicators. *Journal of Sustainable Business and Economics*. 5(1), 4198. <https://doi.org/10.30564/jsbe.v5i1.4198>
- Asogwa, Ikenna Elias, 2023. Uptake of sustainability reporting adoption by non-governmental organisations: An agenda for policy and practice. *Journal of Cleaner Production* 12 January 2023.
- Asogwa, Ikenna Elias, 2023. Uptake of sustainability reporting adoption by non-governmental organisations: An agenda for policy and practice. *Journal of Cleaner Production* 12 January 2023.
- Cho, Charles H. et al. 2021. Sustainability at stake during COVID-19: Exploring the role of accounting in addressing environmental crises, 2021.
- Erlandsson, Jennifer, et al. 2023. Establishing the planetary boundaries framework in the sustainability reporting of ICT companies-A proposal for proxy indicators. *Journal of Environmental Management*. Volume 329, 1 March 2023, 117032
- Erlandsson, Jennifer, et al. 2023. Establishing the planetary boundaries framework in the sustainability reporting of ICT companies-A proposal for proxy indicators. *Journal of Environmental Management*. Volume 329, 1 March 2023, 117032
- Esmailzadeh, Habib Allah and Ghodrati, Hassan and Jabari, Hossein and Arabzadeh, Meisam, 2022, Identifying the influencing factors on the sustainability reporting of pharmaceutical companies: the combined use of multi-criteria decision-making methods and Delphi, *Quarterly Journal of Management Strategies in the Health System*, Volume: 6. Number 3. (In Persian).
- Fathi, Vahid, 2023, economic consequences of audit quality considering the quality of financial reporting of companies, *Contemporary Research Quarterly in Management and Accounting Sciences*, Volume: 5, Number: 16. (In Persian).
- Karagiannis, Ioannis, et al. 2021. Mapping the maritime CSR agenda: A cross-sectoral materiality analysis of sustainability reporting. *Journal of Cleaner Production* 27 December 2021.
- Karagiannis, Ioannis, et al. 2021. Mapping the maritime CSR agenda: A cross-sectoral materiality analysis of sustainability reporting. *Journal of Cleaner Production* 27 December 2021.
- Karagiannis, Ioannis, et al. 2021. Mapping the maritime CSR agenda: A cross-sectoral materiality analysis of sustainability reporting. *Journal of Cleaner Production* 27 December 2021.
- Mashayekhi, Bitā, and Eskandari, Qorban, GRI Sustainability Reporting Standards Collection, Tehran: *Terme*, 2022. P. 5. (In Persian).
- Narula, Sanjiv, et al. 2021. Applicability of industry 4.0 technologies in the adoption of global reporting initiative standards for achieving sustainability. *Journal of Cleaner Production* 24 April 2021.

- Nwobu, Obiamaka Adaeze. 2017. Determinants of Corporate Sustainability Reporting in Selected Companies in Nigeria. Doctor of Philosophy (Ph.D) Degree in Accounting at Covenant University. Supervision: Professor Francis O. Iyoha of the Department of Accounting.
- Palea, Vera, 2018. Financial reporting for sustainable development: Critical insights into IFRS implementation in the European Union. *Accounting Forum September 2018*.
- Papoutsi Man, Aikaterini & Mohan S. Sodhi, 2020. Does disclosure in sustainability reports indicate actual sustainability performance? *Journal of Cleaner Production* 11 March 2020.
- Papoutsi Man, Aikaterini & Mohan S. Sodhi, 2020. Does disclosure in sustainability reports indicate actual sustainability performance? *Journal of Cleaner Production* 11 March 2020.
- Parfitt, Claire, 2022. A foundation for 'ethical capital': The Sustainability Accounting Standards Board and Integrated Reporting. *Critical Perspectives on Accounting Available online 11 June 2022*.
- Parfitt, Claire, 2022. A foundation for 'ethical capital': The Sustainability Accounting Standards Board and Integrated Reporting. *Critical Perspectives on Accounting Available online 11 June 2022*.
- Rahmani, Ali et al., 2022. Review of standards, guidelines and the status of publication of sustainability reporting in the insurance industry. Insurance research paper, period 11, number 2-serial number 40 Farvardin 2022, page 159-174. (In Persian).
- Ramakrishnan, Jegan, et al. 2022. Towards greener airports: Development of an assessment framework by leveraging sustainability reports and rating tools. *Environmental Impact Assessment Review* 18 January 2022.
- Rosati, Francesco & Lourenço G. D. Faria, 2019. Addressing the SDGs in sustainability reports: The relationship with institutional factors. *Journal of Cleaner Production* 1 April 2019.
- Safari, Hossein 2019. Book of fuzzy multi-criteria decision making methods. Publisher: Tehran University Printing and Publishing Institute. Year of publication: 2019. (In Persian).
- Traxler, Albert Anton, et al. 2020. Sustainability reporting and management control-A systematic exploratory literature review. *Journal of Cleaner Production* 17 July 2020.

COPYRIGHTS

This is an open access article under the CC-BY 4.0 license.